

MEP Esko Seppänen eduskunnan SuV:n tulevaisuusjaostossa 5.9.2003

Hallituksen selonteko on pääosin asiallinen. Arvostelu ja varaukset ovat hyvin perusteltuja. Monet johtopäätökset eivät kuitenkaan ole hyväksyttävissä.

Hallitus esittää varovaisesti arvioiden puolensataa varausta ja epäilyä konventin loppuasiakirjaan. Se esittänee monet niistä HVK:ssa muutosesityksinä perustuslakiluonnokseen.

Kun suuret maat (Saksa, Ranska, Italia ja ilmeisesti myös Ranska ja Espanja) ovat sopineet konventin lopputuloksen hyväksymisestä sellaisenaan, Suomen pitäisi keskittyä vain rajalliseen määrään muutosesityksiä. Niiden läpisaamiseksi on liittouduttava muiden pienten maiden, lähinnä pohjoismaiden, kanssa. Tshekissä kuluneella viikolla kokoontunut pienten maiden ryhmä on liian laaja, jotta se voi esittää tarpeeksi yksityiskohtaisia muutosesityksiä muihin perustuslain artikloihin kuin - toivottavasti - jokaisen maan äänivaltaisen komissaarin säilyttämiseen.

On selvää, että jos tehdään puolen sataa muutosesitystä, niistä suurin osa hylätään - jos niistä edes pidetään loppuun saakka kiinni. Haluan konventtilaisena kiinnittää huomion siihen, että perustuslakikonventissa Suomen edustajat eivät pitäneet tiukasti tai loppuun saakka kiinni muutosesityksistään. Ei ilmaistu varauksia tai tyytymättömyyttä perustuslain I ja II osaan loppuistunnossa 13.6.2003 eikä III osaan (jossa konventti myös avasi vastoin Thessalonikin Eurooppa-neuvoston mandaattia IV osan) viimeisessä kokouksessa 10.7.2003.

Kysymystä perustuslain hyväksymisestä sellaisenaan tai vähän muutettuna ei tule arvioida vain äänivaltaisen komissaarin viran säilyttämisen perusteella.

Kun edellinen hallitus oli arvioinut väärin perustuslakikonventin luonteen, Vanhasen hallitus on arvioimassa väärin hallitusten välisen konferenssin luonteen. Hallitus on tietysti oikeassa, kun se "painottaa konferenssin luonnetta aitona neuvotteluprosessina", mutta sillä pitää olla

varasuunnitelma sitä varten, ettei näin ole.

Sopimuksen oikeudellinen luonne

EU:n perustuslaki on niissä asioissa, joissa EU:lle on annettu toimivaltaa (ja uudessa perustuslaissa sen toimivaltojen määrä kaksinkertaistetaan), "ensisijainen kansalliseen lainsäädäntöön nähden", siis ylempi kuin kansalliset perustuslait. (I osan artikla 10.1)

Hallituksen selonteon mukaan EU:n perustuslaki on kuitenkin vain ”kansainvälisoikeudellinen sopimus”, jolla ei ole Suomessa perustuslaillisia vaikutuksia.

Pidän hallituksen kantaa vääränä. On pyydettävä perustuslakivaliokunnan lausunto siitä, mikä on sopimuksen juridinen luonne. Sen lisäksi olisi perustuslakivaliokunnan arvioitava, voidaanko perustuslaki hyväksyä ilman kansanäänestystä, jolla hankittiin sekä perustuslaillista legitimiisyyttä että kansallista legitimitiä Suomen liittymiselle Euroopan unioniin. Samoilla perusteilla pitäisi järjestää kansanäänestys EU:n perustuslaista, johon liittyy nykyisen unionin lakkauttaminen ja jonka hyväksymisellä liitytään kokonaan uuteen unioniin. (I osan 1 artikla)

Luja luottamus yhteisömetodiin

Suomi on ajautunut EU-politiikassa umpikujaan. On luotettu ns. yhteisömenetelmään ja on puolustettu komission vahvaa valtaa unionissa. On uskottu, että komissio ajaa pienen maan etua paremmin kuin maa itse.

Tältä linjalta poiketaan, kun hallitus nyt hyväksyy EU:lle Eurooppa neuvoston presidentin viran. Suomen, ruotsin, tanskan ja hollannin kielisissä käännöksissä puhutaan jostakin syystä neuvoston puheenjohtajasta eikä presidentistä.

Sen myötä suuret maat heikentävät komission valtaa. Sen ansiosta EU:sta ei tule keskusjohtoista liittovaltiota ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikan kysymyksissä vaan tulee

hallitusten välinen liittovaltio. Suuret jäsenmaat eivät halua antaa näitä politiikan aloja komission toimivaltaan. Presidentin nimittämisellä vähennetään uuden liittovaltioluonteisen EU:n keskusvalta-keskeisyyttä.

Selonteossa toistellaan mantraa yhteisömetodin merkityksestä ”unionin toimintakyvyn turvaamiseksi”. Hallitukselle ei näytä vielä selvinneen, että yhteisömenetelmän kannattajat ovat jo hävinneet suuntataistelun EU:n tulevaisuudesta. Uudessa tilanteessa olisi vedettävä uudet johtopäätökset.

Määräenemmistöpäätösten lisääminen

Aivan samalla tavalla kuin Suomessa on tehtävä uusarvio yhteisömenetelmästä olisi arvioitava uudelleen hallituksen kanta siitä, palveleeko määräenemmistöpäätösten lisäämisvaatimus erityisesti ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikassa Suomen kansallista etua.

Liittoutumattomuutemme perusteisiin on kuulunut täysivaltaisuus omassa ulkopolitiikassa ja varsinkin naapurisuhteissa.

Hallituksen on paremmin perusteltava tavoite luopua yksimielisyysvaatimuksesta ja siis veto-oikeudesta esimerkiksi EU:n Venäjän-politiikassa.

Nato ja EU:n yhteinen puolustus

Perustuslailla luodaan uusi käsite rakenteellinen eli rakenneyhteistyö (artikla 40.6):

”6. Jäsenvaltiot, jotka täyttävät korkeat sotilaallisia voimavaroja koskevat vaatimukset ja

jotka ovat tehneet keskenään tiukempia sitoumuksia tällä alalla suorittaakseen vaativimpia tehtäviä, aloittavat unionin puitteissa rakenteellisen yhteistyön. Tähän yhteistyöhön sovelletaan perustuslain [III-213] artiklan määräyksiä.

Mainittu artikla 213 kuuluu seuraavalla tavalla:

1. Pöytäkirjassa (nimi) luetellut jäsenvaltiot, jotka täyttävät korkeammat sotilaallisia voimavaroja koskevat vaatimukset ja haluavat tehdä tällä alalla pidemmälle meneviä sitoumuksia vaativampien tehtävien suorittamiseksi, aloittavat keskenään rakenne yhteistyön I-40 artiklan 6 kohdan) mukaisesti. Kyseisessä pöytäkirjassa esitetään kyseisten jäsenvaltioiden määrittelemät sotilaallisia voimavaroja koskevat vaatimukset ja sitoumukset.”

Suomen hallituksen tulkinta siitä, että perusteilla olisi (Suomelta) suljettu sotilaallinen yhteistyö, perustuu saman artiklan seuraavaan kohtaan:

”2. Jos jokin jäsenvaltio haluaa osallistua kyseiseen yhteistyöhön myöhemmässä vaiheessa omaksumalla sen mukaiset velvoitteet, se ilmoittaa Eurooppa-neuvostolle aikomuksestaan. Ministerineuvosto käsittelee kyseisen jäsenvaltion pyynnön. Äänestykseen osallistuvat vain rakenneyhteistyöhön osallistuvia jäsenvaltioita edustavat ministerineuvoston jäsenet.”

Kun rakenneyhteistyö on alussa avointa kaikille, ei ole perusteltua uskoa, että se sen jälkeen muuttuisi suljetuksi niille maille, jotka haluavat mukaan militaristisimpien maiden sotatoimiin.

Jotta EU saataisiin kunnioittamaan kansainvälisen oikeuden määräyksiä (toisin kuin Nato), Suomen tulisi vaatia tässä yhteydessä, että rakenneyhteistyöhön perustuvalla EU:n operaatiolla pitää aina olla YK:n mandaatti.

Rakenneyhteistyö, joka ei ole niin suljettua kuin hallitus on kevästä saakka arvioinut, ei kuitenkaan ole sotilasartiklojen arvioinnissa keskeisin asia. Vielä tärkeämpiä ovat I osan artikla 40.7 ja III osan artikla 214.

Perustuslakiin liitettävä julistus

Rakenneyhteistyön nimissä voidaan tehdä erilaisia puolustus- ja hyökkäysoperaatiota, mutta se on eri asia kuin alueellinen (Nato-)puolustus. Alueidensa puolustuksen mahdollisia vieraita hyökkääjiä vastaan EU:n Nato-maat hoitavat Naton johdossa ja komennossa.

EU:sta tulee I osan artiklan 40.7 mukaan sotilasliitto.

”7. Kunnes Eurooppa-neuvosto tekee tämän artiklan 2 kohdan mukaisen ratkaisun, unionissa aloitetaan läheisempi yhteistyö keskinäisen puolustuksen alalla. Jos jokin tähän yhteistyöhön osallistuvista valtioista joutuu alueeseensa kohdistuvan aseellisen hyökkäyksen kohteeksi, muut osallistujavaltiot antavat sille apua kaikin käytettävissään olevin sotilaallisin ja muin keinoin tämän yhteistyön nojalla ja Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan 51 artiklan määräysten mukaisesti. Keskinäistä puolustusta koskevaa läheisempää yhteistyötä toteuttaessaan siihen osallistuvat jäsenvaltiot toimivat läheisessä yhteistyössä Pohjois-Atlantin liiton kanssa. Tähän yhteistyöhön osallistumista ja sen toimintaa koskevat yksityiskohtaiset säännöt sekä sitä koskevat päätöksentekomenettelyt ovat III-214 artiklassa.”

Mainittu III osan artikla 214 kuuluu seuraavalla tavalla:

”1. Edellä olevan I-40 artiklan 7 kohdassa tarkoitettuun läheisempään yhteistyöhön keskinäisen puolustuksen alalla voivat osallistua kaikki unionin jäsenvaltiot. Läheisempään yhteistyöhön osallistuvat jäsenvaltiot luetellaan julistuksessa [nimi]. Jäsenvaltio, joka haluaa myöhemmin osallistua kyseiseen yhteistyöhön ja hyväksyä sen mukaiset velvoitteet, ilmoittaa siitä Eurooppa-neuvostolle ja yhtyy kyseiseen julistukseen.”

Läheisempää yhteistyötä on perusteltu niin, että sitä kautta ”halukkaat jäsenvaltiot voisivat jatkaa unionin puitteissa sitoumusta, jonka ne ovat jo tehneet Brysselin sopimuksen V artiklan puitteissa”;

Mainittu V artikla on Länsi-Euroopan unionin (WEU) kollektiivisen puolustuksen klausuuli, jossa turvatakuut tulevat automaattisesti myös USA:n lunastettaviksi. Siitä syystä USA

vaatinee kaikkien näiden maiden liittymistä Natoon.

Artiklan Nato-yhteensopivuutta täydentää lause (III osan artikla 214.4):

”4. Tämä artikla ei rajoita Pohjois-Atlantin sopimuksesta niille jäsenvaltioille, jotka ovat sen osapuolia, johtuvia oikeuksia ja velvoitteita.”

Liittoutumattomuus vaarassa

Maa, joka allekirjoittaa artiklan 214 mukaisen julistuksen, ei ole liittoutumaton.

Niin ollen EU:n perustuslain hyväksymisessä on kysymys myös Suomen ulkopoliittikan perusteista: säilyäkö liittoutumattomana vai ajautuako EU:n kautta Natoon. Suomen pitää ehdottomasti vaatia artiklan 214 poistamista EU:n militaarisen dimension laajenemisen ehkäisemiseksi.

Hyväksytään sellaisenaan?

Selonteon johtopäätös, jonka mukaan perustuslakiehdotus ”on suurimmalta osaltaan hyväksyttävissä sellaisenaan”, on täydellisessä ristiriidassa selonteon sisällön kanssa.

Selonteossa on lukuisia kielteisiä ilmauksia, jotka eivät merkitse perustuslain olevan suurimmalta osaltaan hyväksyttävissä sellaisenaan.

Hallitus on selonteollaan luonut tilanteen, jossa se joutuu hyväksymään selonteossa esitettyjen näkökohtien perusteella epäkelvon perustuslain tai esittämään sen hylkäämistä.

Hylkäämisvaihtoehto johtaisi siihen, että Suomi ei liity uuteen Euroopan unioniin. Juridisesti se estää silloin muita maita lakkauttamasta vanhan unionin ja perustamasta sen tilalle uuden, mutta ratkaisevaa asiassa on poliittinen eikä juridinen tahto.

Suomen lähtökohta kaikissa neuvotteluissa tulisi olla se, että jos EU:sta tulee uusi unioni, sen tulee olla oikeusvaltio perustamisestaan saakka.